

Nr 235.

Godkänd av första kammaren den 8 juni 1916.

Godkänd av andra kammaren den 8 juni 1916.

Riksdagens skrivelse till Konungen, i anledning av väckt fråga om begränsning eller upphävande av riksgäldskontorets skyldighet att tillhandahålla kassaförstärkning åt statsverket.

(Bankoutskottets utlåtande nr 55.)

Till Konungen.

Riksdagens revisorer hava i sin berättelse om granskningen av riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning av anförda skäl funnit det böra tagas under övervägande, huruvida bestämmelserna i § 12 mom. 4 av reglementet för riksgäldskontoret borde bibehållas i sin nuvarande lydelse eller erhålla en i något avseende förändrad avfattning.

Vidare hava i särskilda inom riksdagen väckta motioner förslag framställt *ej mindre* »att riksdagen måtte besluta sådan ändring i § 12 moment 4 i riksgäldskontorets reglemente, att den där stadgade skyldigheten för riksgäldskontoret att tillhandahålla kassaförstärkning åt statsverket uttryckligen begränsas till de fall, där Kungl. Maj:t efter förutgången prövning av det av statskontoret anmälda behovet finner detsamma erforderligt för bestridande av utgifter, som antingen äro upptagna i riksstaten eller eljest äro av riksdagen medgivna», *än även* »dels att ur nu gällande reglemente för riksgäldskontoret måtte utgå det där befintliga fjärde momentet i 12 paragrafen och att denna ändring genast måtte träda i kraft; dels ock att i nästkommande reglemente för nämnda kontor samma stadgande måtte utgå».

Enligt bestämmelserna i § 12 mom. 4 av nu gällande reglemente för riksgäldskontoret äga fullmäktige för beredande av tillgång till kassaförstärkning åt statsverket, då sådan enligt Eders Kungl. Maj:ts beslut påkallas, att i mån av behov upplåna medel efter vissa grunder.

Med stöd av berörda föreskrift har Eders Kungl. Maj:t, i anledning av en av statskontoret gjord framställning om kassaförstärkning, genom beslut den 26 mars 1915 bemyndigat statskontoret att, i den mån sådant för behovens fyllande funnes nödigt, hos riksgäldskontoret rekvirera för insättning å statsverkets giroräkning intill ett belopp av 50,000,000 kronor, med förbindelse för statskontoret att, så snart behållningen å giroräkningen det medgäve, till riksgäldskontoret återleverera vad sålunda förskjutits. Med anledning av denna åtgärd hava riksdagens revisorer, såsom här ovan blivit nämnt, ansett det böra tagas under övervägande, huruvida förenämnda bestämmelser i reglementet borde bibehållas i sin nuvarande lydelse eller erhålla en i något avseende förändrad avfattning.

Även motionärerna rikta sig mot innehållet uti den ifrågavarande föreskriften, och hemställes i de först återgivna motionerna om sådan ändring i förevarande moment, att riksgäldskontorets skyldighet att tillhandahålla kassaförstärkning uttryckligen begränsas till de fall, då Eders Kungl. Maj:t finner det anmälda behovet erforderligt för bestridande av utgifter, som antingen äro upptagna i riksstaten eller eljest äro av riksdagen medgivna; och har även synts böra komma under övervägande, huruvida jämväl en maximigräns borde fastställas för de belopp, som, under angivna förutsättningar, riksgäldskontoret skulle tillhandahålla. Motionärerna göra för övrigt gällande, att den nu medgivna rätten i själva verket endast avser utgifter av nyss angivna slag. I den sist omnämnda motionen gives samma tolkning åt den ifrågavarande bestämmelsen och anföres vidare, att, sedan i samband med 1911 års budgetreform en statsverkets kassafond inrättats och denna nått erforderlig storlek, något behov icke skulle förefinnas att med stöd av § 12 mom. 4 i reglementet för riksgäldskontoret därifrån anlita kassaförstärkning. I denna motion hemställes därför, att den ifrågavarande föreskriften måtte ur reglementet utgå och att denna ändring genast måtte vinna tillämpning.

Till en början vill riksdagen beträffande frågans rent konstitutionella innebörd förutskicka, att riksdagen anser sig sakna särskild anledning att därom yttra sig och detta så mycket hellre, som denna sak redan varit föremål för riksdagens prövning. Riksdagen, som därför i detta sammanhang finner sig böra i främsta rummet skärskåda denna fråga ur rent finanstekniska synpunkter, har först ansett det vara nödigt att lämna en

kortfattad redogörelse för det förfarande, som äger rum, då kassaförstärkning begäres.

I avseende härå bör uppmärksammas, att samtliga utgifter från statskontoret för statsverkets räkning bestridas från en gemensam kassa, statsverkets egentliga huvudkassa, vilken utgöres av behållningen å statsverkets giroräkning i riksbanken. Med ledning av tillgängliga statistiska uppgifter beräknar statskontoret beloppet av förestående utgifter, vilket belopp omfattar icke allenast sådana utgifter, som hänföra sig till riksstaten, utan även utgifter för fonder eller för andra särskilda ändamål. Då statskontoret finner, att utbetalningar till större belopp förestå, och samtidigt behållningen å statsverkets giroräkning nedgått, så att kassabrist kan väntas, anmäler statskontoret i skrivelse till Eders Kungl. Maj:t behov av kassaförstärkning, som alltså avser att tillgodose utgifter av olika natur, såsom utgifter enligt riksstaten, förskott, utgifter för diverse fonder m. m.; och lämnas därvid tillika av statskontoret en summarisk redogörelse för de förestående behoven och för kassaställningen. Med anledning av vad sålunda förekommit bemyndigar Eders Kungl. Maj:t genom beslut, vars ordalag här ovan återgivits, statskontoret att hos riksgäldskontoret rekvirera kassaförstärkning intill visst angivet belopp, varom Eders Kungl. Maj:t samtidigt i vanlig ordning underrättar fullmäktige i riksgäldskontoret genom en ämbetsskrivelse. Den begärda kassaförstärkningen tillhandahålles sedermera statskontoret av riksgäldskontoret med stöd av det bemyndigande, riksdagen i detta avseende enligt § 12 mom. 4 i riksgäldskontorets reglemente lämnat fullmäktige.

Under ärendets behandling har inom riksdagen framhållits, att av nyss beskrivna förfaringssätt alltså framginge, att utbetalningar till kassaförstärkningar, lika litet som andra utbetalningar av lånemedel, skedde på Eders Kungl. Maj:t befallning till fullmäktige i riksgäldskontoret och att reglementets föreskrifter i intet avseende upphävde de för fullmäktiges ställning i förhållande till riksdagen enligt regeringsformen gällande grundbestämmelser.

Beträffande avfattningen av § 12 mom. 4 i reglementet har, såsom ovan nämnts, ej mindre från statsrevisorernas sida än även av såväl motionärerna som fullmäktige i riksgäldskontoret i avgivet yttrande uti ärendet uttalats den mening, att ifrågasvarande föreskrift icke finge tolkas så, att rätten till kassaförstärkning skulle avse andra utgifter än dem, som vore upptagna i riksstaten eller eljest vore av riksdagen medgivna.

Från samma håll likasom även inom riksdagen har ifrågasatts, att en tilläggsbestämmelse borde införas i riksgäldskontorets reglemente i syfte att

till nyssnämnda slag av utgifter begränsa riksgäldskontorets skyldighet att tillhandahålla statsverket kassaförstärkning. Därigenom vunnas garanti för att riksdagens rätt över lånemedlens användning icke trädde för när.

Härvid skulle emellertid enligt riksdagens mening möta åtskilliga svårigheter av finansteknisk art. I detta avseende må först erinras, hurusom vid den beräkning rörande behov av kassaförstärkning, som statskontoret har att verkställa, det icke för närvarande torde låta sig göra att på sådant sätt särskilja de olika slagen av förestående utgifter, att den erforderliga kassaförstärkningen skulle kunna angivas ytterst bero på utgifter för det ena eller andra ändamålet, då nämligen de kassamedel, som ursprungligen varit avsedda för vissa utgifter, möjligen kunde hava tidigare använts för bestridande av andra utgifter. Genom en reformering av statens bokföring och kassaväsende torde de nu antydda svårigheterna i viss mån kunna bli förminskade. Därest statskontoret genom månatliga kassarapporter från samtliga medelsförvaltande centrala verk och myndigheter sattes i tillfälle att månad för månad och jämförelsevis snart efter månadens slut uppgöra en sammanställning av statens kassainkomster och utgifter, angivande jämväl inkomster och utgifter, som hänföra sig till riksstatens olika titlar, synes en möjlighet kunna beredas att med ledning av dessa uppgifter även beräkna de utgifter, som förestå med hänsyn till de i riksstaten upptagna anslagen, och därefter bedöma de för de olika titlarna förestående behoven. Om, såsom i en av motionerna förutsattes, fråga om kassaförstärkning borde av Eders Kungl. Maj:t underställas riksdagens prövning, vore det självfallet av särskild betydelse, att på nyss antytt sätt möjlighet funnes att snabbt följa statskassans växlingar och behoven i avseende å de skilda utgiftstitlarna i riksstaten.

Såsom redan blivit antytt, kan statskontorets begäran om kassaförstärkning jämväl avse vissa utgifter under titeln förskott. Det förekommer nämligen ofta utgifter, vilka icke varit förutsedda vid riksstatens uppgörande men som icke desto mindre måste täckas av statsmedel. Enligt hävdvunnen sed bestridas sådana utgifter av under händer varande medel, varefter de hos riksdagen anmälas till ersättande; och inträffar det ej sällan, att dylika förskott varda ersatta först flera år efter det de faktiskt utbetalats. Härvid må ock erinras, att man har att räkna jämväl med andra slag av förskott avseende ändamål, vilka blivit av riksdagen medgivna.

Det ifrågavarande förskottssystemet användes som bekant i mycket stor utsträckning, i viss mån även av underordnade verk och myndigheter, och riksdagen vill i detta avseende erinra, hurusom statskontoret i ett uti

ärendet avgivet utlåtande fäst uppmärksamheten därå, att en förutsättning för genomförande av den ifrågasatta begränsningen av kassaförstärkningar från riksgäldskontoret vore, att samtidigt vidtoges en omläggning av förskottsväsendet i den riktning, som statskontoret vid ett föregående tillfälle tillstyrkt, nämligen dess väsentliga inskränkning medelst anvisande av anslag å riksstaten.

De förskott, som icke avse av riksdagen beslutade utgifter och vilka visat sig kunna uppgå till väsentliga belopp, måste självfallet även inverka på kassatillgången och därigenom på behovet av kassaförstärkning. Innan några åtgärder vidtagas i syfte att vare sig begränsa eller upphäva den nu medgivna rätten till kassaförstärkning, lärer det därför få anses nödvändigt, att jämväl frågan om förskotten underkastas en närmare granskning, så mycket hellre som det kan ifrågasättas, om detta sedan länge tillämpade förskottssystem, i den mån det avser sådana utgifter, som icke blivit beslutade av riksdagen, ens står i överensstämmelse med grundlagens anda och mening.

Vissa av motionärerna hava i sin motion framhållit, att statsverkets kassabehov borde kunna tillgodoses genom en tillräckligt stor kassafond, så att någon kassaförstärkning från riksgäldskontoret icke behövde ifrågakomma; och har statskontoret under förutsättning av normala förhållanden principiellt uttalat sin anslutning härtill. Måhända kunna även andra utvägar tänkas stå till buds för att tillgodose statens oundvikliga behov av nödigt kassaförlag.

Vid ovan angivna förhållanden har det synts vanskligt att nu ordna förevarande spørsmål. Riksdagen har därför ansett frågan böra göras till föremål för en allsidig utredning, därvid här angivna synpunkter, i främsta rummet frågorna om förskottsväsendets ordnande samt om ett förbättrat bokförings- och räkenskapsväsende, torde böra vinna beaktande.

Vid innevarande riksdag har Eders Kungl. Maj:t framställt förslag för beredande av medel till bestridande av kostnader, som avses i § 63 regeringsformen. De förhållanden, som föranlett såväl statsrevisorernas uttalande som motionärernas framställningar, torde sålunda icke för närvarande förefinnas; och någon särskild olägenhet att till ett annat år undanskjuta avgörandet av nu ifrågavarande spørsmål synes därför icke föreligga.

I anledning av vad i detta ärende förekommit får riksdagen alltså anhålla, det täcktes Eders Kungl. Maj:t låta utreda, vilka särskilda anordningar må erfordras i syfte att trygga statsverkets tillgång till nödigt

kassaförlag, i händelse av begränsning eller upphävande av riksgäldskontorets skyldighet att tillhandahålla kassaförstärkning åt statsverket, samt till riksdagen, om möjligt redan nästa år, inkomma med det förslag, vartill denna utredning kan föranleda.

Stockholm den 8 juni 1916.

Med undersåtlig vördnad.
